

S M O K V A

Frano Tabain, dipl. inž.
Dubrovnik

Stanje i perspektiva uzgoja smokava u Jugoslaviji

Uzgoj smokava (*Ficus carica* L.) rasprostranjen je u našem primorskom pojasu blage jadranske klime od Istre do Bojane, a u manjoj mjeri i na područjima Dalmatinske zagore, Vipavske i Neretvanske doline i u bazenu Skadarskog jezera, dokle prodire primorska klima, kao i u području najjužnijeg dijela Makedonije (Devdelija, Dojran, Strumica i Valandovo) dokle prodire klima Egejskog mora.

Radi osobite hranljivosti ploda smokava i mogućnosti njegovog čuvanja u suvom stanju, njihova se kultura proširila iz pradovine — vjerovatno Perzije i Sirije, po svim kontinentima u zonama toplije klime, pa tako i u zemljama Sredozemlja. Areal smokava poklapa se uglavnom s arealom masline (*Olea europea* L.). Smatra se (De Candolle, 1883) da je, npr. u starom Egiptu još oko 4 000 — 1 500 st. e. bila poznata proizvodnja smokava u Maloj Aziji. U naše primorje kulturu smokava uveli su, izgleda, stari Feničani, oko 1 000 godina st. e.

Širenju kulture smokava pogodovalo je i to što se vrlo lako i uspješno razmnaža reznicama (vršnim mladicama) i izdancima, pa je bilo lako takav sadni materijal prenositi iz dalekih krajeva. Uživljene smokve brzo rastu i donose obilat i redovit urod i bez neke veće uzgojne brige. Sva je poteškoća bila u oplodnji (kaprifikaciji) za siguran urod dvorodnih jestivih smokava, koje su u prvo vrijeme preovlađivale.

U nas su se uzgajale oduvijek smokve bez postupka kaprifikacije, pa se tako uvidjelo da ima smokava koje donose normalan urod i bez kaprifikacije (jednorotke) u ljetnom cvatu, iz kojeg se partenokarpski stvara usplođe (plod). Tu spadaju naše najbolje smokve za sušenje. Ove vrste razvijaju samo ljetne »plodove«, dok su im za-

metnuti proljetni cvatovi rudimentirani (nerazvijeni) pa ne mogu omesnatiti, i već koncem travnja u početnom razvitku redovito opadaju. Na tržnicama se pojavljuju od druge polovice srpnja do konca rujna, a neke sorte (zimice) i do polovice listopada.

Naprotiv, smokve dvorotke (petrovače) prvi proljetni cvat partenokarpski potpuno razvijaju, većim ljetni cvat ne mogu razviti bez oplodnje. Dakle, da se dobije obilat i ljetni »plod«, potrebno je za takve sorte obaviti »kaprifikaciju« postavljanjem na stabla po nekoliko cvatova — plodova divljih smokava, i to od početka do polovice srpnja. Kako naši poljoprivrednici rijetko gdje obavljaju kaprifikaciju smokava dvorotki, to se mogući drugi plod ovih sorata potpuno izgubi ukoliko nema negdje u blizini stabala divljih smokava, pa ne dođe do oplodnje putem Blastofage, prenosioca polena.

U novije vrijeme uspješno se zamjenjuje kaprifikacija prskanjem takvih stabala dvorotki hormonskim preparatom »PCPA« (Para-chloro-phenoxyacetic acid), koji izaziva mesnaćenje plodova smokava.

Međutim, ima i među dvorotkama izuzetka. Naime, na stablima nekih sorti, npr.: Bjeluša (Butunka, Morkinja, Bilica), Termulica (Termenjača), Vodenjača i dr., razvijaju se plodovi iz prvog proljetnog cvata sve do vremena zrenja, ali u tim plodovima zrenje nije potpuno (plodovi nisu sočni), te oko sredine lipnja redovito otpadnu. Obično takve sorte i stvaraju vrlo ograničen broj proljetnih cvatova (citaka), za razliku od »pravih« petrovača, kojima je plod brojčan, vrlo sočan, sladak i ugodnog okusa. Smokva »petrovača« ima veliki značaj u proizvodnji ranog voća, pa bi trebalo na njihovo proširivanje obratiti mnogo veću pažnju nego što se to danas čini. Najbolja je od takvih sorti tzv. petrovača bijela i još par njih koje imaju vrlo dobru prodaju na tržnicama, osobito u mjestima gdje je razvijena turistička privreda i većim gradovima.

U nas se uzgaja veliki broj sorti smokava, ali je vrlo ograničen broj kvalitetnih, pa se nameće pitanje izbora takvih sorti pri pozidanju savremenih novih smokvika.

Po Redžiću (1968) u Crnogorskom primorju zastupljeno je 58 sorata (26 sorti dvorotki i 32 jednorotki). O m č i k u s (1956) je opisao 19 sorata smokava (9 dvorotki i 10 jednorotki), zastupljenih u Hercegovini. T a b a i n (1949) opisao je 23 sorte (9 dvorotki i 14 jednorotki) i kasnije (1957) još 12 sorata u Istri (9 dvorotki i 3 jednorotke). B u l i ć (1925) popisao je 159 naziva smokava koje se gaje na našem Primorju (bez Istre). Naravno svi ti nazivi smokava koje je B u l i ć sabrao predstavljaju lokalne nazive, od kojih su većina sinonimi pojedinih sorata, koje je on nastojao da sredi i svrsta ih u pojmove pojedine sorte. Tako, po njemu proizilazi da se na pomenutom dijelu našeg Primorja nalazi oko 70 sorti smokava. Vjerovatno je i taj broj pretjeran, ali svakako dokazuje da je potrebno

ograničavati broj sorata na najmanju moguću mjeru i uzgajati samo nekoliko sorata dvorotki kao rane stolne smokve i samo nekoliko jednorotki, koje su najvrednije za sušenje a ujedno su vrijedne i kao ljetne stolne smokve.

Ukoliko je velika rasprostranjenost smokava na našem uzgojnom području pokazuju nam statistički podaci:

Tab. 1. — Broj rodni stabala smokava u Jugoslaviji
 Tab. 1. — Numero degli alberi produttivi dei ficchi in Jugoslavia
 (u 000)

Godina Anno	R e p u b l i k a					
	SFRJ	Bosna i Hercegovina	Crna Gora	Hrvatska	Make- donija	Slove- nija
1939*	1 016	127	115	766	9	
1956-1965.	1 630	208	184	1 170	10	55
195.	1 720	225	238	1 200	8	45
1966.	1 730	221	238	1 220	8	41
1967.	1 700	221	251	1 180	8	40
1968.	1 650	226	247	1 130	9	39
1969.	1 671	224	259	1 140	9	39
1970.	1 660	224	274	1 113	12	37
1971.	1 602	229	261	1 070	12	30
1972.	1 583	222	272	1 046	13	30
1973.	1 524	202	260	1 021	13	28
1974.	1 470	199	240	991	12	28
1975.	1 458	196	262	962	12	26
1975:1965.	-15,24%	-12,94%	+10%	-19,84%	+50%	-42,23%

* Bez Istre — Senza Istria

Iz podataka u tab. 1. uočljivo je, da je broj stabala i prihod (urod) smokava bio najveći 1965. i 1966. a da se od tada opaža postepeno, ali trajno opadanje njihova broja pa tako i priroda. Na cjelokupnom jugoslovenskom uzgojnom području broj stabala smokava opao je 15,24%, a prirod 19%. Broj stabala opao je relativno najviše u Sloveniji (42,23%), zatim u Hrvatskoj (19,84%) i Hercegovini (12,94%). Jedino je porastao u Makedoniji (50%) i nešto u Crnoj Gori (10%). Usporedo s tim smanjenjem broja rodni stabala opao je i prirod: u Sloveniji 64%, Hrvatskoj 37%, dok se povećao: u Makedoniji (49%) u Crnoj Gori (92%) i Hercegovini (25%).

Uzroci opadanja proizvodnje smokava u nas mogu se razjasniti smanjenom potrošnjom suvih smokava u izravnoj prehrani u doma-

Tab. 2. — Proizvodnja svježih smokava u Jugoslaviji
 Tab. 2. — La produzione dei fichi freschi in Yugoslavia

Godina Anno	R e p u b l i k a					
	SFRJ	Bosna i Hercegovina	Crna Gora	Hrvatska	Make- donija	Slove- nija
1939.	13 212					
1956-1965.	21 700	3 490	2 392	15 210	170	495
1965.	18 920	2 300	2 380	12 000	184	225
1966.	25 000	4 720	4 360	16 600	80	260
1967.	23 300	4 980	3 940	13 900	150	320
1968.	20 020	3 310	4 770	11 700	210	250
1969.	20 240	3 174	4 142	12 470	173	280
1970.	22 270	3 320	4 924	13 426	318	284
1971.	17 552	3 734	3 440	9 986	241	151
1972.	16 785	3 163	3 415	9 799	256	152
1973.	15 542	2 777	3 389	8 939	269	168
1974.	14 256	2 204	2 373	9 218	273	188
1975.	15 417	2 862	4 562	7 567	274	146
1975:1965.	-19%	+25%	+92%	-37%	+49%	-64%

ćinstvima. Naime, treba istaknuti da se način prehrane ljudstva u svijetu, pa tako i u nas, znatno izmijenio, što se primjećuje i u potrošnji voća. Danas je jako porastao potrošak svježeg voća, dok je opao potrošak suhog (smokve, šljiva i ostalo). Smanjenje potrošnje suvih smokava usko je povezano i sa smanjenom proizvodnjom raznih posebnih poslastica od njih, koje su se prije običavale praviti prigodom zimskih blagdana, posebno u selima. S druge strane, danas i potrošač ima veće zahtjeve pri nabavi nego prije: on traži da ponuđeno voće pa i suve smokve, budu kvalitetno i ukusno ponuđeno na tržnicama ili u trgovinama.

Kako svježe smokve ne podnose duži transport, one ne mogu imati ni veću ulogu u snabdijevanju dalekih tržišta. Stoga je njihov potrošak usmjeren na bliza mjesta i gradove. Međutim, danas je omogućeno brzo transportiranje i najosjetljivijeg voća u posebnim kamionima-hladnjačama. Stoga bi se, uz dobru organizaciju otkupa, svježim kvalitetnim smokvama mogla snabdijevati i udaljena gradska tržišta, što bi mnogo doprinijelo da se poveća potrošnja svježih, osobito ranih sorti smokava.

Uzrok smanjenja proizvodnje smokava nalazimo i u samom načinu uzgoja, odnosno podizanja smokvika.

Prije je bio običaj da se pri podizanju vinograda na terasastim terenima uz rubove terasa posadi i po koja smokva ili maslina, ba-

jam, maraska, rogač. Ali, kako je filoksera između 1905. i 1925. uništila gotovo sve vinograde na našem Primorju, prišlo se njihovoj obnovi na američkoj podlozi, koja je otporna prema filokseri. Prva obnova vinograda razmjerno je brzo obavljena na dubokim plodnim ravninama i na plodnijim padinama, ali teško na strmim plićim terenima (teracama) ili najčešće na takvim terenima više nije ni bilo pokušaja u većem opsegu da se sade vinogradi jer se uvidjelo da na takvim terenima uzgoj vinove loze na američkoj podlozi nije rentabilan zbog slabog razvitka loze, malog priroda i kratkog trajanja vinograda. Tako su velike površine terasastih terena ostale zapuštene i neobrađivane, pa su u najvećem dijelu ostale zapuštene i smokve kao i druge voćke koje su sadene uz rubove takvih propalih vinograda. Naime, postojalo je ispravno mišljenje da je smokva (kao i maslina, bajam i maraska) pogodna za krševita tla u konsocijaciji s vinovom lozom. U takvim vinogradima smokva je dobivala valjanu obradu i gnojidbu, pa je davala i dobar urod. U takvoj konsocijaciji često su se nalazila stabla smokava i preko 60 godina u još dobroj i rodnoj kondiciji. Takva voćka zavređuje da se i dalje, nakon propasti vinove loze, njeguje i obrađuje, ali, na žalost, mnoga takva stabla danas su zapuštena. Smokva i u takvom stanju daje redovit urod, ali on je, dakako, skroman i nekvalitetan, ako ništa drugo, a ono po krupnoći.

Možda upravo stoga postoji mišljenje da smokva kao voćka nije dovoljno rentabilna i da se ne isplati podizati veće smokvike, da je ona podesna samo za mala seoska domaćinstva, gdje ima radne snage za višekratnu berbu i poslove oko sušenja, ukoliko se misli na sorte smokava uglavnom za sušenje i potrošnju u vlastitom domaćinstvu ili za lokalnu potrošnju.

Ima tu i nešto istine, ako usporedimo smokvu s nekim drugim voćkama (breskvama, agrumima). Ove visoko rentabilne voćke i traže najbolja tla i najpovoljnije položaje, neprispodobivo veću njegu uz mnogo veće investicije pri podizanju voćnjaka, pa tako i mnogo veće proizvodne godišnje troškove. Smokva je, naprotiv, veoma skromna voćka, koja se prilagođuje i nešto slabijim tlima, na kojima, bez osobite njege i natapanja, ne mogu doći u obzir voćke velikih uzgojnih zahtjeva. Primjedba da je smokva ipak prikladnija za male poljoprivrednike nego za društvena poljoprivredna dobra, nikako ne opravdava zanemarivanje uzgoja smokava. Putem kooperacije zadruga ili društvenih dobara sa individualnim poljoprivrednicima može se održavati i proširivati interes za proizvodnju smokava za tržište kao stolnih svježih smokava u vremenu od sredine lipnja do sredine srpnja, kao i onih ljetnih sorti koje zriju od sredine srpnja sve do sredine listopada. Pogotovo je to put da se lakše i uspješnije organiziraju oprema i transport do tržišta. Posebno je to važno za organizaciju pravilnog sušenja, etiviranja i opreme suhih smokava za tržište.

Plod smokava, bilo u svježem bilo u osušenom stanju, mnogo je hranljiviji od bilo koje druge voćke, u čemu je njena neosporiva vrijednost. Rane stolne smokve dolaze u vrijeme velike potražnje ranog voća, pa zato i na tržnicama ima dobru prođu, dakako ukoliko su dobro organizirani otkup i transport do tržišta, a jednako je sigurna prođa i ljetnih kvalitetnih sorti smokava, osobito u jeku turističke sezone.

Ako imamo u vidu da današnja ukupna proizvodnja svježih smokava u nas iznosi oko 15 500 tona i da se polovica te količine iskoristi kao svježe voće, a da se od ostale količine sušenjem proizvode do 3 000 tona suvih smokava (dijelom kao stolno suho voće, a dijelom za industrijsku preradu u razne surogate i alkohol) uočljiva je velika ekonomska vrijednost proizvodnje smokava ovakva kakva jest. Međutim, kad bi se pridavala veća pažnja naprednijem načinu uzgoja smokava, boljem i racionalnijem sortimentu, vrednijem iskorištavanju uroda, nema sumnje da bi se prirod mogao podvostručiti, a time uveliko povisiti i nacionalni dohodak.

Pri podizanju novih zasada smokava vrlo je važno da se izbor sorti pravilno usmjeri na one koje će najbolje odgovarati tržištu. Tako pri izboru ranih smokava (dvorotki) glavni akcenat treba usmjeriti na sorte koje daju najkvalitetniji plod prvog ranog uroda za potrošnju u svježem stanju. Tome će najbolje odgovarati: petrovača bijela (mljetkinja, bletkinja, bomboni, škofioli), petrovača crna, zlatulja (fico d'oro), španjolska i francakana (Crnogorsko primorje).

Pri izboru sorata koje daju samo ljetni plod (jednorotke) treba imati u vidu kako njihovu vrijednost, kao stalnog svježeg voća na tržnicama, tako i svojstvo da se mogu sušiti i da takve kvalitetne sorte predstavljaju prvoklasnu suhu smokvu. Osobito kvalitetna smokva za sušenje (skoro isključivo jednorotke) su: zamorčica (sin. tenica, barsanica, zamojčica, sušilica, visilica, suševka, bilica, manjukva, poljarica, novljanka, primorka, biždjat, pjacaneji, hvarska, lasatka itd.), bjeluša (bilica, butunka, latinka, tal. Dottato), rogoška (modrulja itd.), rezavica (za Crnogorsko primorje), carigradska rezavica (za Crnogorsko primorje), šaraguja (Crnica, Šipanka).

Razumljivo je da bi se dobio kvalitetan i obilat urod smokava, u prvom redu treba da su smokve posađene na odgovarajućem položaju i tlu, gdje je moguće obavljati barem minimalnu obradu i njegu upotrebom makar i male strojne obrade, kad već nema dostatno ljudske radne snage. Ukoliko ni to nije moguće, trebalo bi barem pod krošnjom stabala po sistemu malčiranja nastirati sijena, listinca ili bilo koje organske biljne mase da se tako uščuva što duže u tlu akumulirane vlage od zimskih i proljetnih kiša. Time se ujedno znatno ili gotovo potpuno, i bez herbicida sprečava zakorovljivanje tla (sistem neobrađivanja, koji se već široko primjenjuje u svijetu), popravljaju se njegova struktura bogaćenjem humusom i smanjuje nepovoljno uticaj ljetne suše.

Danas se, u novim uvjetima poljoprivredne proizvodnje, prometa i proširenog tržišta može ustvrditi da je uzgoj smokava približno isto tako unosan kao što je uzgoj bilo koje druge vrste voćaka. K tome se napominje da smokva predstavlja voćku koja može dobro uspijevati i na donekle slabijem tlu uz razmjerno manje intenzivnu njegu. Smokva ima biološku prednost zato što je stalne rodnosti, jer joj cvat nije podložan vremenskim neprilikama.

Proizvodnja smokava u nas je još uvijek jaka, osobito na užem primorskom obalnom području, gdje je potrošnja voća uopće, s obzirom na visoki stupanj razvitka turizma, osobito velika, pa bi se moralo nastojati da se i potrošnja smokava jače uklopi u tu potrošnju. Do sada je sve prepušteno maloj individualnoj ponudi na tržištima, a to je premalo da bi se iskoristio veliki potencijal tržišnih viškova proizvodnje smokava.

S ekonomskog gledišta, proizvodnja smokava, zbog velikog kapaciteta, apsolutno traži da se taj potencijal proizvodnje suvremeno iskoristi. Dakle, potrebno je industrijalizirati preradu svježih smokava, s tim da se dobar dio proizvodnje prerađuje u kompote, džemove, posebnu vrstu »slatka od zelenih smokava« (prerada je u ograničenoj mjeri uvedena u Makedoniji) i u tipične voćne sokove. Naglašava se kao osobito važno da se organizira industrija sokova — napitaka iz svježih smokava. U tom smislu pohvalno je nastojanje tehnologa inž. Jerkina da se za takvu preradu zainteresiraju primorska velika prerađivačka poduzeća, kao što su »Dalmacija-vino«, PIK »Neretva«, PIK »Agrum« i »Badel« vinarija Šibenik. Oko njihovih sjedišta nalaze se glavna područja smokvarstva u Dalmaciji. Kad je riječ o proizvodnji osvježavajućih napitaka od smokava, koji se mogu proizvoditi i kao kokteli s drugim sezonskim voćem, treba imati u vidu, uz hranidbenu vrijednost voćnog šećera, i neke druge fermente koji se nalaze u soku smokve (»papein«), a koji djeluje ublažavajuće na stijenke probavnog trakta, čime se pospješuje probava hrane. U medicini je poznato to ljekovito djelovanje smokvina soka, pa zato smokva ima stanovitu upotrebu u ljekarstvu.

Uzgoj smokava u nas stalno će nazadovati ukoliko se ne pokrene bolje, racionalnije i ekonomičnije iskorištavanje njihova uroda i ne pređe na proširenu industrijsku preradu tržišnih viškova.

Svjesni vrijednosti smokve kao voćke relativno malih uzgojnih zahtjeva i skromnih zahtjeva na bonitet tla, a velikih i raznolikih mogućnosti iskorištavanja njenog ploda, moramo se zapitati kako to da se do sada poklanjala tako mala briga u iskorištavanju tržišnih viškova smokava.

Jedino se PIK »Neretva« u Opuzenu smišljeno uklopio u doradu smokava etiviranjem na suvremeni način, i time bar u neretljanskom području spasio od nazadovanja ove grane voćarstva. To je gotovo jedino područje gdje se smokve na suvremeni način sum-

poraju prije postavljanja na sušila (Ijese). Razumljivo je što je danas priznata kao najkvalitetnija i najviše tražena etivirana suha smokva ovog gazdinstva. Pohvalan je i napredni rad na etiviranju smokava Poljoprivredne zadruge u Lovištu (na Pelješcu). Taj rad ove zadruge nastavak je negdašnje prve Voćarske zadruge u Bogomolju (na Hvaru), pri kojoj je 1932. pionirski započet rad na suvremenom etiviranju smokava. Bilo je nastojanja da se probudi interes za suvremeno etiviranje smokava pri Poljoprivrednoj zadrugi u Vela Luci (na Korčuli) kao i u Ljubuškom (u Hercegovini), ali sve je zapelo, i pokrenuta je akcija propala. Jedino je specijalizirano Poduzeće »Voće« u Zagrebu donekle održalo svoju već donekle uhodanu akciju etiviranja suhih smokava. I to bi Poduzeće trebalo da posvećuje više brige propagiranju i stimuliranju pravilnog sušenja smokava pretihodnim sumporanjem u svojim nabavljačkim središtima duž Primorja, kako bi se poboljšala kvaliteta etiviranih smokava. Drugačije, naše iako po prirodi visoko kvalitetne smokve (osobito sorta zamorčica) ne mogu uspješnije konkurirati stranim etiviranim smokvama (iz Grčke i Turske).

U ovom pravcu trebalo bi pogotovo da se više angažiraju područne poljoprivredne zadruge i zadružni savezi u povezivanju s radom poljoprivrednih stanica, da stručne službe upute poljoprivrednike-proizvođače u suvremeniji uzgoj smokava, pravilan postupak pri berbi i sušenju smokava uporedo s postupkom oko opreme svježih smokava za tržište.

Dakle, potrebno je da društveni poljoprivredni sektor proširi kooperaciju s individualnim pljoprivrednicima u podizanju novih i asaniranju već postojećih nasada smokava nastojeći da se pri sadnji smokava odabiraju samo najkvalitetnije sorte i tako smanji pretjerani broj nekvalitetnih smokava.

Od velike je važnosti da područne naučnoistraživačke poljoprivredne ustanove prate pojavu bolesti viroze smokve (*Ficus virus Cond. et Hor.*), jer je to najopasnija bolest smokava. Uz to bi trebalo ustanoviti i jačinu otpornosti pojedinih sorata na ovu bolest. Da se ograničiti daljnje širenje ove bolesti, potrebno je obilježavati potpuno zdrava stabla preporučenih sorti i samo od tih stabala uzimati reznice za razmnožavanje pri podizanju novih nasada.

Uz druge neke bolesti, manje opasne, smokve napadaju i neki štetnici, od kojih je najopasniji i najuporniji tzv. medić štitasta uš (*Ceroplastes rusci* Fabr.). Ovaj štetnik, na koji se obično nadoveže i čađavica (*Capnodium footii* Ber.), može se uspješno suzbijati odgovarajućim insekticidima, najlakše zimi. Međutim, mnogi poljoprivrednici nisu upućeni u način suzbijanja ovog štetnika, pa je potrebno da se nađe načina da se upute u suzbijanje, makar i posebnim kratkim lecima. Zbog neznanja pravi se nepotrebna novinska uzbuna, kao da nema načina da se suzbijaju štetnici. Tome je kriva i područ-

na stručna poljoprivredna služba, koja nije našla široki put da poljoprivrednike upozna sa suzbijanjem ove uistinu nemile štetočine na smokvama.

ZAKLJUČAK

Smokva je jedna od najstarijih i najrasprostranjenijih voćaka (izuzev masline) na našem Primorju. Današnji broj rodnih stabala, od 1 458 000 s prirodnom od 15 417 tona (SGJ, 1975) predstavlja osobito značajnu voćku. Na žalost, opaža se postepeno ali stalno opadajuće uzgoja smokava, osobito u Hrvatskoj, Sloveniji, nešto manje u Hercegovini.

Nazadovanje proizvodnje smokava može se razjasniti time što je smanjena potrošnja smokava u prehrani poljoprivrednih domaćinstava kao posljedica izmijenjenog načina prehrane uopće, a, osim toga, uslijed raslojavanja poljoprivrednog pučanstva, smanjen je broj pučanstva u selima; u gradovima, pak, porastao je potrošak svježeg stolnog voća, dok je opao potrošak suhog voća. Zato je potrebno posvećivati veću brigu proizvodnji svježih stolnih smokava, tim više što je danas, uz dobru organizaciju otkupa ranih stolnih smokava, kao i onih ljetnih sorata, koje daju kvalitetan plod za prodaju u svježem stanju, omogućeno u posebnim kamionima-hladnjačama transportovanje ovog nježnog ali cijenjenog voća i do udaljenih tržišta.

Posebno je važno da se organiziraju u potpunosti pravilno sušenje, etiviranje i oprema suhih smokava za tržište, jer će uvijek kvalitetna suha smokva u odgovarajućoj opremi, kakvu današnji ukus potrošača traži, naći dobru prođu kao izvanredno ukusno, zdravo i danasve hranljivo voće.

Na osnovu današnje, još uvijek znatne, proizvodnje smokava, apsolutno je potrebno da se taj potencijal proizvodnje suvremenije iskorišćuje. Potrebno je industrijalizirati preradu svježih smokava u razne oblike (kompote, džemove, voćne sokove). Za takvu preradu morali bi se zainteresirati u prvom redu područna krupna gospodarstva.

Kad se to postigne, sigurno je da će se podizanju smokvika posvećivati i mnogo veća uzgojna pažnja, što će utjecati da se brže osuvremenjuje proizvodnja smokava i vrši usmjeravanje na sadnju samo najkvalitetnijih sorti smokava, čime će se podići i njihova ekonomska vrijednost.

U tom pravcu potrebna je jača angažovanost poljoprivrednih zadruga i zadružnih saveza, stručne i znanstvene službe uz područne poljoprivredno-industrijske kombinata, kako bi se naše smokvarstvo spasilo od stihijskog današnjeg nazadovanja i unaprijedi u tako važnu granu primorskog voćarstva.

LITERATURA

- Bobanović M. (1923): Neke južne kulture, Zagreb.
- Bulić Stj. (1925): Smokva na našem Primorju, Glasnik Ministarstva poljoprivrede i voda III/9, Beograd.
- Condit I. (1947): The Fig, Waltham (USA).
- Omčikus Č. (1956): Uzgoj i upotreba smokve s osobitim obzirom na smokvarstvo Hercegovine, Čapljina.
- Pobegajlo I. (1958): Mozaik smokve u Hercegovini. Radovi Poljoprivredno-šumarskog fakulteta, god. VII, 9, Sarajevo.
- Redžić M. (1951. i 1952): Prilog proučavanju smokava u Crnogorskoj suprotropskoj zoni. Arhiv za poljoprivredne nauke, god. IV, sv. 6, Beograd.
- Redžić M. (1968): Kultura smokve u suprotropskoj zoni Crne Gore, s posebnim osvrtom na mogućnost i značaj proizvodnje stonih sorti. Poljoprivreda i šumarstvo, XIV, 3, Titograd.
- Statistički godišnjak Jugoslavije, god. 1956-1975.
- Tabain F. (1949): Prilog proučavanju morfoloških i bioloških osobina naših smokava. Radovi Poljoprivredno-naučnoistraživačkih ustanova, knj. I, str. 124, Beograd.
- Tabain F. (1958): Voćarstvo na području krša Hrvatske. Savezno savjetovanje o kršu, Split.
- Tabain F. (1957): Glavni problemi asanacije i obnove južnog voćarstva u SFRJ, Beograd.
- Tamaro D. (1923): Trattato di frutticoltura, Zagreb.
- Vallese F. (1909): Il fico, Catania.
- Ravasini R. (1911): Die Feigenbäume italiens, Bern.

F. Tabain
Dubrovnik

STATTO ATTUALE ET PERSPETIVE DELLA COLTURA DEI FICCHI NELLA JUGOSLAVIA

Riassunto

Nel Litorale jugoslavo il fico è un albero da frutta più antico e più esteso (ad eccezione dell'olivo).

Il numero degli alberi ammonta 1 458 000 con raccolto in media di 15 417 tonnellate. Purtroppo, constantamente decresce la coltivazione dei fichi.

La decadenza della produzione dei fichi si può spiegare a causa di diminuzione del consumo di fichi secchi come risultato di cambiamento d'alimentazione umana in generale. In città il consumo di frutta fresca aumenta sempre più, mentre constatamente diminuisce il consumo di frutta secca.

Per questo ragione è indispensabile dare più ampia importanza alla produzione di fichi freschi da tavola, tanto più per il fatto che oggi con una adeguata organizzazione di ricompro dei fichi freschi precoci siccome quegli estivi è possibile questa delicata frutta trasportare fine in mercati più lontani.

Particolarmente è importante di organizzare il regorale seccamento, etivazione ed arredamento dei fichi per mercato, poiché i fichi secchi di qualità, in adeguato arredamento quale i consumatori d'oggi esigono, sempre trovano buon smercio come squisita, salubre e sostanziosa frutta.

Frutteti dei fichi richiedono molto meno di spese per l'impianto e trattamento annuale in confronto di altre specie di frutta, e per questo motivo si realizza il rendimento soddisfacente sebbene gli alberi dei fichi danno il raccolto più modesto.

In seguito alla produzione quantitativa dei fichi d'oggi di è indispensabile il potenziale della produzione sfruttare in modu più perfetto. Lo rifacimento dei fichi freschi è necessario industrializzare in forma di valore diverso: composta, conserva di frutta, succo, cocktail, aperitivo. I complessi industriali agricoli occorono incaricarsi di tale rifacimento, tanto importante nella economia frutticoltura.